

לאסטונא וא"כ אילו זכו ישראל והי' יום הכיפורים בט' אב הי' סר כחו של היצר הרע הוא שטן גם מאותו היום של ט' אב דביומא דכיפורי לית לי' רשו לאסטונא ונמצא לא הי' היצר הרע מוצא ידיו ורגליו כל יומא דשתא לקטרג להחריב בית המקדש, אבל עכשיו שלא זכו וחטאו בעגל נדחה יום הכיפורים מט' באב מצא היצר הרע און לו ביומא דילי' בט' אב ואיתתקף בו ונחרב בית המקדש וקורים בו הקינה טומאתה בשולי' וכו'.

לויית חן

רמז בפ' "כי ביום הזה יכפר עליכם" היינו השתא,
"לטהר אתכם מכל חטאתכם" היינו לעתיד לבוא וכו'

כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו וגו' והיתה זאת לכם לחוקת עולם לכפר על בני ישראל מכל חטאתם אחת בשנה וגו'. הנה אמרו במדרש (ילקוט שמעוני תהלים רמז תש"ב) בזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ונושא קרבן ומתכפר לו, עכשיו שאין אנו נושאין קרבן הרי נפשינו נשואה ואין לנו לתלות אלא על רחמיך הוי (תהלים כה, א) אליך ה' נפשי אשא".

נראה דכיוונו על הא דאמר ר' אלכסנדר בתפלתו (ברכות ז, א) "גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך אלא שאור שבעיסה ושיעבוד מלכיות מעכבים", ור"ל שהחטא אינו דבוק בנפשינו ואינו אלא בחיצון שלנו כעין אנוסים מיצר הרע ושיעבוד מלכיות, ולזאת כשאנו עושים תשובה ומשימים על לבנו ומכירים ויודעים שעיקר הוא הנשמה, והגוף רק טפל לנשמה וכלי להוציא אל הפועל, ובשביל הטפל אינו ראוי לענוש העיקר.

[והנה] קבע השי"ת את יום הכיפורים ליום הטהרה לעונותינו בכל שנה ושנה, כי היום הנקבע לדרור להיות עבד חפשי מאדוניו ואיש אל משפחתו ישובו, נשוב ג"כ בתשובה ונעשה דרור מיצרנו ונשוב למדרגת משפחת אבותינו הקדמונים הדורות הצדיקים, עד אשר נגיע להעביר זדון לגמרי מן הארץ ועולתה תקפץ פי', ואז יהי' דרור לגמרי ויקבל שי, והוא מרומז בקרא "כי ביום הזה יכפר אליכם" היינו השתא "לטהר אתכם מכל חטאתיכם - היינו לעתיד - לפני ה' תטהרו".

מהר"ם שיק

טז, ל - כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו

ביאור המדרש אילו שזכיתם הייתם קוראים כי ביום הזה, ועכשיו שלא זכיתם אתם קוראים טומאתה בשולי' וכו' - דלולי חטא עה"ד הי' יום כפור באב, ולא הי' חורבן, דביום כיפור אין להשטן שלטון וכו' (יומא ב.)

בפתיחה איכה רבתי אילו זכיתם הייתם קוראים בתורה כי ביום הזה יכפר עליכם וגו' ועכשיו שלא זכיתם הרי אתם קוראין טומאתה בשולי', אילו זכיתם הייתם קוראים מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו ועכשיו אתם קורים חטא חטאה ירושלים.

בספר זרע ברך פרשת מסעי פירשו עפ"י מדרש ילקוט פנחס דאמר שם בקש הקב"ה ליתן לישראל מועד בכל חדש בניסן פסח באייר פסח קטן בסיון שבועות, בתמוז הי' בדעתו ליתן להם מועד גדול ועשו העגל ובטל תמוז אב אלול ובא תשרי ופרע להם ראש השנה ויום הכיפורים וחג, משמע דאם לא היו חוטאים בעגל הי' ראש השנה י"ז בתמוז ויום הכיפורים ט' באב כו', וזה שאמר אילו זכיתם שלא הייתם חוטאים בעגל הייתם קוראים בתורה כי ביום הזה יכפר וגו' שהייתם קוראים קריאה של יום הכיפורים בט' באב שהי' יום הכיפורים ט' באב, ועכשיו שחטאתם קוראים בט' באב הקינה טומאתה בשולי' כו', והוא פירוש אמיתי ופשוט. וצריך פירוש לפירושו ומה יתרון הי' אם היו קוראין ענין יום הכיפורים בט' באב יותר מעכשיו שיום הכפורים הוא בתשרי.

ונראה לפי דאיתא בזוהר וישלח הא דאיכרי גיד הנשה שמנשה לבר נש מפולחנא דמרי דתמן יצר הרע רבע ובגין כן לא יכיל ליה אלא בגיד הנשה דשייפא מתקף שייפא ואית בבר נש שס"ה גידין לקבל שס"ה ימים ולכן אמר לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה א"ת לרבות ת"שעה א"ב דהאוכל תשעה באב כאילו אכל גיד הנשה ולכן לא יכול ליעקב בכל שייפן בר בגיד הנשה וביומא שתא בט' אב בי' איתקף ואישתרף מקדשא.

הרי לפי הזוהר עיקר כח של היצר הרע ביומא דשתא בט' אב והוא יומא אהני מעשיו לקטרג ואיתחרב מקדשא. ואמר בפ"ק דיומא שטן ביומא דכיפורי לית לי' רשותא